

LBRIS

We know
books

**Brîndușă-Mihaela Radu, Mariana Bălan,
Carmen Uzlaşu**

**CICLURILE ECONOMICE
ȘI DEMOGRAFIA:
PERSPECTIVE COMPARATIVE ȘI
IMPLICAȚII STRUCTURALE**

Editat de **Pro Universitaria SRL**, editură cu prestigiu recunoscut.
Editura **Pro Universitaria** este acreditată CNCS în domeniul Științelor Umaniste și CNATDCU (lista A2-Panel 4) în domeniul Științelor Sociale.

Copyright © 2025, **Editura Pro Universitaria**.
Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin **Editurii Pro Universitaria**.
Nicio parte din acest volum (fragment sau componentă grafică) nu poate fi copiată fără acordul scris al **Editurii Pro Universitaria**.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

RADU, BRÎNDUȘA MIHAELA

Ciclurile economice și demografia : perspective comparative și implicații structurale / Brîndușa-Mihaela Radu, Mariana Bălan, Carmen Uzlău. - București : Pro Universitaria, 2025

Conține bibliografie
ISBN 978-606-26-2241-1

I. Bălan, Mariana
II. Uzlău, Carmen

338.1
314

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Emilia VASILE, Universitatea Athenaeum din București
Conf. univ. dr. Gheorghe RADU, Universitatea Athenaeum din București

Redactor: Elena Onea
Tehnoredactor: Tania Militaru
Copertă: Aurelian Leahu

Redacție:
tel.: 0732.320.664
e-mail: editura@prouniversitaria.ro
www.prouniversitaria.ro

Editura Pro Universitaria

Librăria UJmag:
tel.: 0733.673.555; 021.312.22.21
e-mail: comenzi@ujmag.ro
www.ujmag.ro

Ujmag.ro

Cuprins

Introducere	7
1. Evoluția modificărilor demografice la nivelul Uniunii Europene	13
2. Impactul crizelor economico-sociale postdecembriste din România asupra modificărilor demografice	22
3. Implicațiile schimbărilor post-decembriste în structura populației pe medii de rezidență	64
Concluzii.....	104
Bibliografie.....	115

mai multor persoane din țările de origine afectate mai grav de criză;

- crizele au avut un impact diferit asupra lucrătorilor migranți de sex masculin și feminin, în special în sectoarele economice afectate, dominate de un singur gen (de exemplu, construcțiile în care predomină lucrătorii migranți de sex masculin).

De asemenea, au fost identificate și o serie de efecte mai puțin negative, dintre care pot fi amintite:

i) cererea de lucrători migranți în țările de destinație poate rămâne stabilă în anumite sectoare de angajare, în special acolo unde există o cerere structurală de migranți, cum ar fi îngrijirea medicală și munca casnică (și agricultura în unele țări);

ii) volumul remitențelor către țările de origine afectate grav de criză ar putea de fapt să crească, precum și nivelul investițiilor și al comerțului, deoarece migrații și diasporele încearcă să reducă impactul nociv al crizei la nivel intern.

Prin urmare, în fața factorilor de decizie apar provocări referitoare la evaluarea rolului migrației în raport cu realitățile demografice, tendințele pieței muncii și ciclurile economice, echilibrând în același timp interesele și prioritățile pe termen scurt cu considerentele pe termen lung. Este necesar a se stabili dacă migrația poate fi un factor structural sau auxiliar în abordarea problemelor legate de dinamica populației, nevoile pieței muncii și creșterea și dezvoltarea economică, dar și dacă aceasta poate fi o „remediere” pentru provocările demografice.

De asemenea, factorii de decizie trebuie să identifice opțiunile de politică disponibile pentru gestionarea relației dintre migrație și tendințele demografice, pe de o parte, și dintre migrație și ciclurile economice, pe de altă parte.

1. Evoluția modificărilor demografice la nivelul Uniunii Europene

Evoluția modificărilor demografice la nivelul Uniunii Europene reprezintă un domeniu de analiză esențial pentru înțelegerea transformărilor socio-economice contemporane, având implicații directe asupra politicilor publice, pieței muncii și sustenabilității sistemelor de protecție socială. În ultimele decenii, statele membre ale Uniunii au traversat procese demografice complexe, caracterizate prin scăderea fertilității, creșterea speranței de viață și intensificarea mobilității populației, atât în interiorul spațiului comunitar, cât și în raport cu exteriorul acestuia.

Aceste tendințe reflectă tranziția demografică avansată specifică societăților dezvoltate, în care reducerea natalității și îmbătrânirea populației devin fenomene structurale. În acest context, ponderea populației vârstnice a crescut constant, generând presiuni semnificative asupra sistemelor de pensii și de sănătate. Concomitent, diminuarea populației active ridică provocări privind menținerea competitivității economice și a echilibrului fiscal în statele membre.

Pe de altă parte, migrația internațională s-a conturat ca un factor determinant al dinamicii demografice europene, contribuind atât la compensarea declinului natural al populației, cât și la diversificarea culturală a societăților europene. Fluxurile migratorii, influențate de factori economici, politici și sociali, generează însă și provocări legate de integrarea socio-profesională a migranților și de coeziunea socială.

În ansamblu, evoluția demografică a Uniunii Europene evidențiază interdependența dintre procesele demografice și dezvoltarea

socio-economică, subliniind necesitatea unor politici adaptative și integrate. Analiza acestor transformări devine astfel fundamentală pentru anticiparea tendințelor viitoare și pentru fundamentarea strategiilor care vizează sustenabilitatea pe termen lung a modelului european de dezvoltare.

La începutul anului 2023, în UE-27 trăiau 448,4 milioane de locuitori, cu aproximativ 100 de milioane de locuitori mai mult în comparație cu totalul populației din 1960 din statele membre ale UE-27.

În 2023, densitatea populației din UE-27 era estimată la 116,3 locuitori pe kilometru pătrat (km^2). Cele mai dens populate regiuni, sunt orașele-capitală, Parisul fiind cel mai populat (21 516 locuitori/ km^2 în 2023).

Printre regiunile cel mai dens populate din UE-27 – cu peste 5 000 de locuitori/ km^2 – se numărau: regiunile suburbane din jurul Parisului (Hauts-de Seine, Seine-Saint-Denis și Val-de-Marne) iar regiunile cele mai puțin populate, sunt regiunile din nordul Scandinaviei, de exemplu, regiunea Norrbottens län din Suedia avea cea mai mare suprafață totală dintre toate regiunile NUTS 3 (105 205 km^2) și ocupa al doilea loc în rândul regiunilor cu cea mai mică densitate a populației (2,6 locuitori/ km^2). Comparativ, suprafața totală a regiunii Norrbottens län era de aproximativ 1 000 de ori mai mare decât cea a Parisului (105,4 km^2).

Pe întreg teritoriul UE-27, persoanele mai tinere (0–14) reprezentau 15,6 % din totalul populației la 1 ianuarie 2023, în timp ce persoanele de vârstă activă (15–64) reprezentau aproximativ două treimi (66,2 %) din total, ceea ce înseamnă că persoanele în vârstă (cu vârsta de minimum 65 de ani) reprezentau aproximativ 18,2 % din populație.

Structurile demografice din fiecare stat membru indică adesea tendințe diferite care ar putea influența competitivitatea și

coeziunea regională. Uneori aceste diferențe sunt evidente, de exemplu, în Germania (unde există adesea o discrepanță între regiunile din est și cele din vest), în Franța (nord-est și sud-vest), în Italia (nord și sud) și Turcia (est și vest). Aceste diferențe pot fi determinate de un număr mare de factori, printre care: evoluțiile climatice, ale peisajului, istorice, politice, sociale și economice.

Cele mai multe regiuni din UE s-au confruntat cu o creștere progresivă a numărului de persoane în vârstă – ca rezultat al unei creșteri semnificative și continue a speranței de viață și a pensionării generației născute în cursul exploziei demografice „baby-boom” de după sfârșitul Celui de-al doilea Război Mondial. Regiunile cu cea mai mare pondere de persoane în vârstă sunt adesea caracterizate ca fiind zone rurale, relativ îndepărtate și puțin populate, în care ponderea scăzută a persoanelor de vârstă activă poate, cel puțin parțial, să fie legată de lipsa perspectivelor de găsire a unui loc de muncă și a oportunităților de educație, determinând astfel generațiile mai tinere să plece în căutarea unui loc de muncă sau să își continue studiile.

Persoanele în vârstă constituiau un procent deosebit de mare din totalul populației în regiunile rurale și îndepărtate din Grecia, Spania, Franța și Portugalia, precum și într-o serie de regiuni din estul Germaniei.

Persoanele în vârstă reprezentau aproximativ o treime (32,4 %) din totalul populației în regiunea centrală interioară portugheză Pinhal Interior Sul la 1 ianuarie 2023 – cel mai mare procent din UE. Evrytania, regiunea centrală din Grecia, a fost singura regiune NUTS 3 din UE în care persoanele în vârstă reprezentau mai mult de 30 % din totalul populației și una dintre cele patru regiuni din Grecia dintre cele zece din UE cu cele mai mari procente (peste 28 %) de persoane în vârstă din populația lor.

Schimbările demografice

Conceptul de „schimbări demografice” desemnează totalitatea transformărilor care au loc în structura și dinamica populației unui anumit spațiu geografic, fiind analizat în cadrul disciplinei de Demografie. Aceste modificări vizează, în principal, evoluția indicatorilor fundamentali precum natalitatea, mortalitatea, fertilitatea, migrația și speranța de viață, precum și distribuția populației pe grupe de vârstă și pe medii de rezidență. În literatura de specialitate, schimbările demografice sunt considerate un factor determinant al dezvoltării socio-economice, influențând atât structura forței de muncă, cât și cererea de servicii publice și nivelul de trai al populației.

Analiza schimbărilor demografice este strâns legată de teoria tranziției demografice, care explică trecerea de la un regim demografic tradițional, caracterizat prin niveluri ridicate ale natalității și mortalității, la unul modern, definit prin valori scăzute ale acestor indicatori și prin creșterea longevității. Această tranziție este însoțită de transformări profunde la nivel economic, social și cultural, inclusiv urbanizarea accelerată, creșterea nivelului de educație și schimbarea comportamentelor reproductive.

În context contemporan, schimbările demografice se manifestă printr-o serie de tendințe convergente la nivel global, precum îmbătrânirea populației, scăderea fertilității sub nivelul de înlocuire a generațiilor și intensificarea mobilității internaționale. Aceste fenomene generează atât oportunități, cât și provocări, determinând adaptări ale politicilor publice în domenii precum piața muncii, sistemele de protecție socială, sănătatea și educația.

În ansamblu, studiul schimbărilor demografice oferă un cadru analitic esențial pentru înțelegerea dinamicii populației și a implicațiilor acesteia asupra dezvoltării durabile. Prin urmare,

abordarea acestor transformări dintr-o perspectivă interdisciplinară devine indispensabilă pentru fundamentarea unor strategii eficiente, orientate spre echilibru social și economic pe termen lung.

Pe baza unei comparații pentru statele membre din UE-27, populația a crescut în fiecare an între 1 ianuarie 1960 și 1 ianuarie 2023, cu o creștere generală de 98,9 milioane de locuitori, echivalentul unei rate de creștere anuale de 0,4%. Din punct de vedere istoric, creșterea populației în UE a reflectat în mare măsură evoluțiile sporului natural al populației (numărul total de nașteri minus numărul total de decese), spre deosebire de tendințele migratorii. O analiză mai atentă indică faptul că sporul natural al populației pentru un ansamblu alcătuit din cele 27 de state membre ale UE a atins apogeul în 1964, când se înregistrau cu 3,6 milioane mai multe nașteri decât decese.

Ratele natalității au scăzut progresiv, iar speranța de viață a crescut treptat, având ca rezultat o încetinire a sporului natural al populației. În 2003, sporul natural al populației în cele 28 de state membre ale UE era aproape echilibrat, întrucât numărul nașterilor a depășit numărul deceselor cu mai puțin de 100 000. Ulterior, rata natalității și sporul natural al populației au crescut din nou într-o oarecare măsură în mai multe state membre, deși această tendință s-a inversat în general odată cu declanșarea crizei financiare și economice.

Din 1985, a existat permanent un aflus net de migranți către cele 27 de state membre ale UE

Schimbările demografice generale sunt determinate de interacțiunea a două componente: sporul natural al populației și migrația netă, inclusiv ajustarea statistică (denumită în continuare simplu „migrație netă”). Aceste componente se pot combina pentru a